

ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ НА ПРАВНИЯ ПОЗИТИВИЗЪМ

УВОД

Изразът „правен позитивизъм” е твърде двусмислен. Той е било използван в миналото и все още се използва за описание на едно хетерогенно многообразие от нагласи, тези, концепции и доктрини, всички от които по различни начини се отнасят до социалния феномен, известен като „закон”. Някои от тях са несъвместими помежду си. Други са свързани помежду си със семейни връзки. Освен това, когато някой насочва атаките си безразборно срещу „правния позитивизъм”, това може да бъде доста объркващо, ако той не посочи в какъв смисъл използва този израз.

През 1958г. Н.Л.А. Hart публикува известното си есе „Позитивизмът и Разделянето на Закон и Морал”. Това е един от първите успешни опити да се идентифицират и да се разделят различните нагласи, тези, концепции и доктрини, маскирани от етикета „правен позитивизъм” или споделяни от мислители, считани за позитивисти. Работата на Харт хвърля значителна светлина върху този въпрос. Подобряването на разбирането се е търсило и това се постига скоро след това.

В продължение на много години и като правило, правната теория разработва в рамките на културната орбитата на страните с обичайно право и правната теория, разработена в рамките на културната орбита на страните с гражданско право почти се игнорират помежду си.

Една от най-големи заслуги на Харт е, че той пресича бариерите, които разделят тези две големи области на правната култура. Неговата книга, Концепцията на Закона, свидетелства за нейното влияние като е почти незабавно преведена на основните езици в света, и от своя страна, повлиява изключително на най-важните академични центрове.

1. РАЗЛИЧНИ ЗНАЧЕНИЯ НА „ПРАВНИЯ ПОЗИТИВИЗЪМ”

Думата „закон” е неясна. И все пак е ясно, че в условията на израз като „Френският закон е много различен от закона на Съветския Съюз”, думата означава социален феномен, сложна техника за характеристика на социален контрол на общности, които са постигнали определена степен на развитие. В словото „робството е против закона”, думата „закон” описва определени крайни принципи на правосъдието, които, според някои, са вградени в изграждането на вселената и могат да бъде частично открити от разсъжденията на човек. Независимо от тяхното естество или статут, тези

принципи служат, наред с другото, като стандарт за критиките на различните правни системи в различните общности. За да се позове на правото като социален феномен формирано от опита, се използва изразът „правен позитивизъм”. Изразът „естествен закон” се използва основно, за да се посочи максималния набор от крайни принципи, включващи идеали на правосъдието.

Съществуването на позитивното право като социален феномен, поставено на същото ниво като положителния морал е довело до разнороден набор от нагласи, тези, концепции и доктрини, определящи двусмислено израза „правен позитивизъм”. В гореспоменатото есе „Правен позитивизъм”, Bobbio идентифицира три различни значения на „правния позитивизъм”¹.

- **Правният позитивизъм като подход**

Изразът „правен позитивизъм” се използва за обозначаване на определен подход към теоретични и практически проблеми, породени от наличието на положителни правни системи. Такъв подход твърди, че просто тъй като търсенето на правило изисква или права или предоставяне на правомощия, те са несъвместими с изискванията на справедливостта и морала, то преследване на такова правило не е позитивното право. Този подход обикновено се изразява с думите, че не е необходима връзка между закона и морала, въпреки че тя не изключва съществуването на много други видове връзки между тях.

Позицията на привържениците на правния позитивизъм като подход, за разлика от тези, които приемат нагласите наречени „естествен закон”, твърдят, че признатата правна норма, която е несъвместима с изискванията за справедливост и морал, не е истинска правна норма, дори когато е създадена от компетентен служител, действащ в рамките на своята област на компетентност.

- **Правният позитивизъм като идеология**

Изразът „правен позитивизъм” също се използва за обозначаване на идеология. Това е оценъчна нагласа по отношение на положителното право, която то притежава, в изключителната му версия, като има морално задължение за съобразяване с изискванията на правилата и нормите на позитивното право, независимо от тяхното съдържание.

---

¹ BOBBIO, IL PROBLEMA DEL POSITIVISMO GIURIDICO (THE PROBLEM OF LEGAL POSITIVISM) (1961).